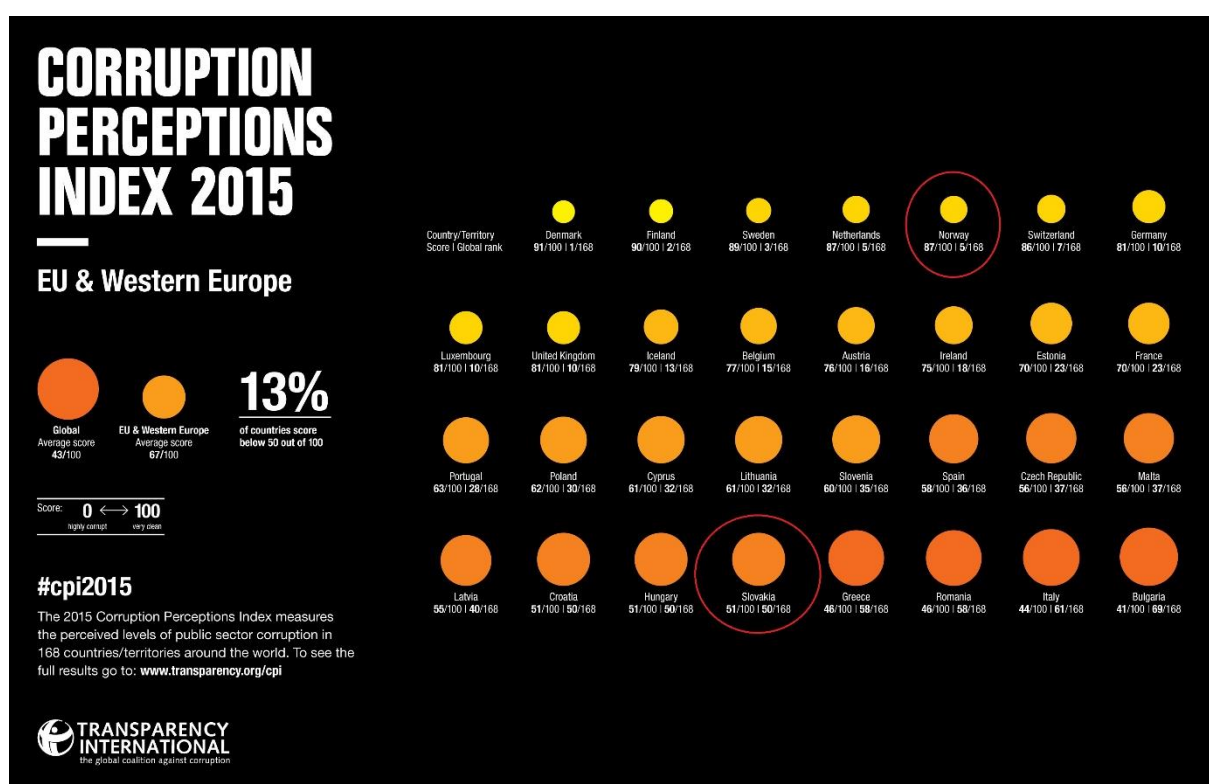

Čo sa v boji proti korupcii od Nórov nenaučíme

Stavať vysoké betónové múry okolo rodinných domov nie je v Nórsku veľmi bežné. Podobne otvorene severania pristupujú aj ku komunikácii s verejnými inštitúciami.

Už ste niekedy premýšľali, prečo škandinávske štáty pravidelne končia v rebríčkoch vnímania korupcie ako najčistejšie? A prečo aj jeden z historicky najlepších výsledkov Slovenska z vlaňajška radí našu krajinu až na [50. pozíciu](#) za štáty ako Gruzínsko, Kostarika alebo Rwanda?

Medzi najfrekvencovanejšie vysvetlenia by zrejme patrili „kultúrne rozdiely“. Ale čo konkrétne si pritom v oblasti boja proti korupcii a klientelizmu predstaviť?

V poslednom rebríčku vnímania korupcie, ktorý Transparency International zverejnilo vlani, skončilo Nórsko spolu s Holandskom ako piata najčistejšia krajina na svete so skóre 87 bodov zo sto. Slovensko sa umiestnilo na 50. priečke so skóre 51.

„Pred časom som napísal na radnicu v meste Asker emailom otázku, či potrebujem na výstavbu záhradného prístrešku stavebné povolenie. Onedlho sa ma sused pýtal, čo za altánok to idem stavať,“ odpovedá príkladom Tor Dølvik z nórskej pobočky Transparency International.

Za touto otázkou sa pritom neskrýval únik informácií od klebetného úradníka, ale oficiálna správa na webstránke mesta. Veľká časť nórskeho inštitúcií i samospráv totiž na internete zverejňuje záznamy o všetkej úradnej komunikácii, ktorú jej zamestnanci vedú (s výnimkou internej). Či už ide o emaily, sms správy alebo listy s obyvateľmi, podnikateľmi, inými úradmi alebo politikmi. Ak zástupcovia rôznych úradov spolu telefonujú, zaznamenávajú aj krátke zápisy z rozhovoru.

Cenný zdroj informácií

Komunikačné žurnály si nórske úrady povinne vedú už desaťročia, od roku 2006 je možnosť ich zverejnenia aj na internete zakotvená aj v tamojšom [Zákone o slobodnom prístupe k informáciám](#). Väčšine Nórov dnes pritom takáto otvorenosť, podobne ako [zverejňovanie príjmov a výšky odvedených daní](#) fyzických osôb, príde samozrejماً. Veď čo by už malo byť tajné na tom, čo a s kým úradníci platení z daní riešia?

Systém žurnálov je pritom nastavený tak, aby nenarúšal ochranu osobných údajov. Úrady v databáze zverejňujú iba základné údaje ako spisová značka, dátum, mená aktérov a krátky popis obsahu komunikácie, v prípade emailov aj informácie o prílohách. Ak kohokoľvek zaujíma aj plné znenie textu, vyžiadať si ho môže priamo cez aplikáciu a dostane ho bez citlivých osobných údajov.

Na webstránke 60-tisícového Askeru, ktoré leží len 23 kilometrov od hlavného mesta Oslo a pyšní sa primátom mesta s najvyšším počtom elektrou automobilov na obyvateľa na svete, si tak môžete vyhľadať napríklad aj [záznamy](#) o emailovej komunikácii medzi zástupcami radnice a Transparency International. Ak by ste si vyžiadali aj samotné emaily, zistili by ste, že sa týkajú návštevy súvisiacej aj s týmto textom.

Postlisten gir en oversikt over dokumenter sendt til (I) eller fra (U) Asker kommune fra 01.01.2015.

Dokumenter det ønskes innsyn i, må bestilles. Du vil da få en nett-tilgang til dokumentet som varer i syv dager.

Journalposter med dokumenter som er unntatt offentlighet, er merket med aktuell lovhemmel.

[Søk i historisk postliste \(før 01.01.2015\)](#)

Asker kommune praktiserer innsynsretten i samsvar med offentleglova, se [Justis- og politidepartementets rettleiar](#).

Dette publiseres imidlertid ikke på nett:

- Dokumenter som av personvern hensyn eller åndsverkbestemmelser ikke skal publiseres
- Arkivdeler hvor ordningsprinsippet (klassering) er navn eller personnummer/fødselsnummer. For eksempel; elevmapper, billighetserstatninger, helsesaker og HMS personsaker

Det vil si at kommunen også har andre postjournaler. Disse ligger ikke tilgjengelig på nett. Ønskes det innsyn, må det aktuelle tjenesteområdet kontaktes direkte.

Søkeresultat

Saksnr	Datert	Type	Beskrivelse	Avsender/Mottaker	Saksbehandler	Dokument	Vedlegg
16/004088-0002	28.04.2016	U	Svar - Forespørsel fra Transparency International Norway	Transparency International Norway	Ole Kristian Tangen	Bestill	
16/004088-0001	28.04.2016		Forespørsel fra Transparency International Norway	Transparency International Norway	Ole Kristian Tangen	Bestill	

Antall per side: 25

2016 © Jupiter System Partner AS

Na internetovej stránke nórskeho mesta Asker sú dostupné aj záznamy o komunikácii medzi radnicou a predstaviteľmi Transparency International o návšteve zo Slovenska.

„Samozrejme, aj u nás sa nájdú úradníci, ktorým sa evidovanie komunikácie zdá ako zbytočná dvojité práca,“ priznáva šéf odboru rozvoja mesta Ole-Kristian Tangen. „Pre obyvateľov, ktorých sa nejaké opatrenia mesta dotkne, alebo pre lokálnych novinárov sú však žurnály cenným zdrojom informácií,“ dodáva.

Premiérove sms

Netýka sa to pritom len samospráv. Ministerstvo pre samosprávu a modernizáciu prevádzkuje spoločnú [online databázu](#) žurnálov vyše 120 verejných inštitúcií od Úradu vlády, cez ministerstvá, štátne agentúry, colné a daňové riaditeľstvá, národnú knižnicu až po regionálne samosprávy. Pozrieť si v nej môžete napríklad aj úradnú komunikáciu nórskej premiérky.

Novinári túto možnosť využili napríklad v roku 2012, kedy verejnoprávna mediálna spoločnosť NRK priniesla [príbeh](#) o neformálnej a nadštandardnej komunikácii medzi vtedajším socialistickým premiérom Jensom Stoltenbergom a riaditeľom jednej z nórskeho bánk. K tej došlo ešte v roku 2008 kedy nórska vláda rozhodovala o štátnych garanciách pre banky v čase začínajúcej hospodárskej krízy.

Neoddeliteľnou súčasťou úspešného príbehu otvorenej a nekorupčnej nórskej spoločnosti je aj občianska angažovanosť, pripomína novinár Vegard Venli z týždenníka Kommunal Rapport vydávaného tamojšou obdobou Združenia miest a obcí.

Občianska alternatíva

Dokladuje to príkladom z 86-tisícového mesta Kristiansand na juhu krajiny. „Táto samospráva patrila k prvým, ktorá začala v prívetivej a ľahko prehľadateľnej forme zverejňovať všetku úradnú komunikáciu a miestni novinári tento zdroj využívali takmer denne,“ vraví Venli. „Jedného dňa však istý kolega napísal naozaj hlúpy článok a mesto sa rozhodlo, že ďalej už také otvorené nebude.“

Radnica preto v januári 2013 rozhodla, že všetky emaily bude tlačiť a späťne ich skenovať. Všetku komunikáciu odvtedy na webe zverejňuje iba v podobe obrázkov, v ktorých sa nedá vyhľadávať. Ak chcú novinári alebo aktívni občania nájsť v záznamoch nejakú konkrétnu zmienku, nezostáva im iné, ako preľúskat' desaťtisíc dokumentov ručne.

So stratou jedného z najdôležitejších zdrojov sa miestni novinári odmietli zmieriť a vyvinuli softvér, ktorý dokáže text v obrázkoch rozpoznávať. Nové dokumenty si tak pravidelne na základe infozákona z radnice vyžadujú a po úprave do prehľadateľnej formy ich zverejňujú na svojom portáli www.innsyn.no. Neskončili však len pritom a do databázy obdobne pridávajú aj dokumenty z niekoľkých ďalších inštitúcií, ktoré svoje žurnály nezverejňujú v prehľadateľnej podobe. Medzi nimi sú aj ďalšie obce, nemocnice, univerzity, policajné riaditeľstvá či cirkev.

Tradícia dôvery

„Keď nám vláda nedala nástroj, ktorý sme potrebovali, vyvinuli sme si ho sami a rozhodli sme sa oň podeliť s celým svetom, pretože to vnímame ako súčasť našej spoločenskej zodpovednosti. Je to užitočný nástroj nielen pre nás novinárov, ale aj pre podnikateľov, mimovládne organizácie a aktívnych obyvateľov,“ napísal na stránke novinár a šéf tímu Tarjei Leer-Salvesen. „Myslíme si, že pre spoločnosť je lepšie, ak nielen my žurnalisti môžeme nazerať politikom a úradníkom do karát.“

Skúsenosť s Kristiansandu však v Nórsku patrí skôr k tým výnimočným a väčšina úradov zverejňuje žurnály v prívetivej forme. Ani to však, pravdaže, nie je zaručeným receptom na spoločnosť bez korupcie. Ak úradníci email nezaevidujú, v žurnály ho nenájdete. Povinnosť sa dá obísť napríklad aj cez neformálne stretnutia s úradníkmi či politikmi.

Ak sa ale Nórov spýtate, ako môžu kvalite žurnálov veriť, odpovedajú na naše pomery naozaj prekvapivo. „Samozrejme ani u nás nie je všetko ideálne, v Nórsku ale máme silnú tradíciu dôvery vo verejné inštitúcie,“ hovorí šéfka miestnej pobočky Transparency International Guro Slettemark.

Možno práve táto odpoveď najlepšie ukazuje, čo si predstaviť pod tými „kultúrnymi rozdielmi“.

Michal Piško

Pracovná cesta autora v Nórsku bola hradená z projektu „**Výmena skúseností s bojom proti schránkovým firmám**“. Ten bol podporený sumou **5.116,00 EUR** z Fondu pre mimovládne organizácie, ktorý je financovaný z Finančného mechanizmu EHP 2009-2014. Správcom Fondu je Nadácia otvorenej spoločnosti – Open Society Foundation. Cieľom projektu „**Výmena skúseností s bojom proti schránkovým firmám**“ je výmena poznatkov, technológií, skúseností, know-how a osvedčených postupov medzi subjektmi v Slovenskej republike a subjektmi v donorských štátoch a medzinárodnými organizáciami. “

